

Editorial: Časopis se společenskou relevancí...?

Po řadě diskusí přistupuje Pedagogická orientace k úpravě svého zaměření a seznamuje své příznivce s představou svého dalšího směřování.

Odborné časopisy – nejen pedagogické – u nás prošly v posledních dvou dekádách překotným vývojem. Zřetelně se vyprofiloval typ odborného časopisu publikujícího převážně či výhradně tzv. originální studie přinášející nové vědecké/výzkumné poznatky. Časopisy, které o takové texty stály, si kladly strategické cíle, např. snahu o zařazení do sledovaných databází (WOS, Scopus), úsilí o zvyšování impaktního faktoru, nárůst citovanosti, posilování mezinárodního rozměru časopisu a další.

Také české pedagogické časopisy se orientovaly tímto směrem. Některé z nich svých ambicí dosáhly, byly zařazeny do databází a zvyšují hodnoty zmiňovaných parametrů. Mohou tak v našich poměrech plnit funkci vědeckých/výzkumných časopisů, což je jistě žádoucí a důležité.

Jiným časopisům se nicméně do sledovaných databází propracovat nepodařilo, což vedlo mj. k proměně skladby a kvality rukopisů, jimiž jsou obesílány. Praxe je taková, že jsou jim v menší míře nabízeny kvalitně zpracované rukopisy vědeckých/výzkumných studií, a naopak jsou ve větší míře obesílány rukopisy, které se zavedeným způsobům kvalitního publikování vymykají. Někdy je jejich problémem nejednoznačnost žánru, jindy chybějící náležitosti v kompozici textu, místy je to nekvalitní jazykové provedení a často jde o nerespektování požadavků na formální stránku rukopisu. Těžký úděl redakcí zásobovaných takovými texty.

Časopis – poté, co je s takovými texty po nějakou dobu konfrontován – zvažuje, jak dál. V principu má dvě možnosti. První možností je rezignovat a zavřít krám. Druhou možností je naopak krám „pře-otevřít“, a to s upravenou nabídkou publikačních příležitostí. Ambiciózní redakce si dokonce může stanovit nový strategický cíl spočívající ve snaze kultivovat autory rukopisů a směřovat k vyformování nových typů textů, resp. k etablování nových žánrů psaní na pomezí odborného a popularizačního.

Pokud se tak redakce rozhodne, je žádoucí upravit formulaci svého očekávání stran rukopisů. Redakce například může vyhlásit, že v menší míře (než doposud) očekává rukopisy originálních vědeckých/výzkumných studií, a naproti tomu více vítá rukopisy mající podobu třeba i do jisté míry popularizujících

textů referátového typu, jejichž typickým adresátem-čtenářem není specialista-vědec světového formátu, nýbrž běžný odborník/profesionál z domova či bližšího sousedství, který má zájem o informace z příslušných oborů.

Jeví se, že takové texty by díky zaměření na úkon zprostředkování podstatných informací s ohledem na poznávací anebo akční potřeby čtenářů mohly vykazovat značnou míru společenské relevance. A jejich hodnota by mohla spočívat právě v tom, a nikoliv v něčem jiném.

Na druhou stranu je fakt, že kolektivní představa o tom, co obnáší společenská relevance a z jakého typu tvůrčích aktivit (výzkum, experimentace, implementace, vývoj) vyrůstá, se teprve utváří a zcela jistě ještě není docenována. Odborné časopisy – úsilím autorů, redaktorů, recenzentů a čtenářů – však mohou napomoci jejímu zviditelnění.

V Pedagogické orientaci jsme vnímali, že něco takového by bylo dobré udělat. Po několikaletém váhání a zvažování jsme přistoupili k úpravě profilu časopisu. Pracovně tomu říkáme pře-profilování.

Pro nadcházející období (2025–2028) chceme čtenářům a autorům nabídnout Pedagogickou orientaci jako platformu pro texty se společenskou relevancí. Ta má vycházet ze snahy zprostředkovat čtenářům poznatky z praxe i teorie, z výzkumu i vývoje, a to v nejrůznějších oblastech výchovy a vzdělávání. Domníváme se, že díky tomuto zaměření zůstaneme v souladu s původním posláním časopisu, jímž bylo nabízet orientaci v pedagogické problematice a podporovat rozvoj pedagogického myšlení.

Abychom zviditelnili tuto redakční ambici, uzpůsobujeme strukturu rubrik, které budou v časopise vedeny:

- I nadále budou v PedOr dle možností uveřejňovány **originální studie** (teoretické, empirické, přehledové) přinášející poznatky relevantní pro obor. Předpokládá se však, že tyto texty budou zastoupeny v menší míře, než tomu bylo doposud.
- I nadále budou uveřejňovány **diskusní příspěvky** s cílem dávat prostor aktuálním tématům a podněcovat rozvoj pedagogického myšlení.
- I nadále bude provozována rubrika **zprávy**, která uvítá sdělení o různých iniciativách, proběhlých akcích apod. Do této rubriky bude možné zařazovat např. i reportáže z pedagogického terénu a další typy informativních textů.

- **Recenze** budou představovat další zavedenou rubriku – vedle analyticko-kritických recenzí (tj. recenzí v pravém slova smyslu) bude možné inzerovat na stránkách PedOr nové publikace formou rozšířených anotací, případně prostřednictvím inovativních formátů typu rozhovoru nad vydanou knihou apod.

Kromě výše uvedeného by PedOr 2025+ ráda uvítala:

- Tzv. **referátová sdělení** – kratší informativní texty, díky nimž se čtenáři budou moci snáze orientovat v určité specializované problematice, v nepřehledném množství výzkumů zaměřených na určité téma, v různých názorech na určitý problém apod.
- Tzv. **dokumentační sdělení** – texty obsahující informace o postupech navrhování, vytváření, ověřování, revidování a taktéž zavádění a vyhodnocování určitých pedagogických konstruktů (vzdělávacích programů, učebnic, metodických příruček, učebních materiálů, výukových demonstračních experimentů, elektronických aplikací na podporu učení apod.).
- Tzv. **pedagogické/didaktické/profesní kazuistiky** – texty mající za cíl nabídnout jedinečnost pedagogické zkušenosti ke sdílení v širší profesní komunitě tak, aby se rozvíjela akumulovaná moudrost praxe jako součást poznatkové báze pedagogiky.

Jednotlivé rubriky budou aktivovány v případě, že redakce časopisu bude mít k dispozici rukopisy, které do nich bude možné zařadit.

Předpokládá se, že recenzní řízení v PedOr dozná určitých změn, resp. diferenciace, a to s ohledem na různé typy textů. Rukopisy studií budou i nadále podléhat recenznímu řízení *double-blind peer review*. Ostatní typy textů budou naproti tomu procházet „jen“ instancí kolegiálního čtení před uveřejněním, a to ze strany redakce a redakční rady, resp. širšího okruhu spolupracovníků (tzn. nebudou podléhat *double-blind peer review* a nebude možné je jako texty typu *double-blind peer review* vykazovat).

V roce 2025 se z důvodu přechodného období počítá s tím, že tiskem budou vydána pouze dvě čísla namísto čtyř. I nadále však bude platit, že texty budou v elektronické verzi vydávány průběžně, a to ihned po jejich redakčním odbavení. Od tohoto publikování (online first) si lze slibovat flexibilizaci redakční práce i posílení aktuálnosti publikování.

Pedagogická orientace bude vydávána v češtině, neboť jejím hlavním cílem v tomto období bude zprostředkování poznatků a rozvíjení pedagogického myšlení v komunitě tvořené členskou základnou České pedagogické společnosti a širším okruhem příznivců.

Pedagogická orientace se tak v jistém smyslu vrátí do dob svých „dvou“ počátků v sedmdesátých a devadesátých letech 20. století, kdy pro ni bylo typické zveřejňování kratších sdělení k aktuálním výzvám pedagogiky. Zaktualizuje tak svůj závazek formulovaný zakladateli časopisu, v čele s paní profesorkou Stanislavou Kučerovou, kteří v květnu 1967 napsali: „Pedagogická orientace otevírá své stránky hledání směrů a orientačních bodů v pedagogice, snahám vyznat se v téhle přebohaté a přesložitě krajině, úsilí zkoumat její nezmapovaná místa i ověřovat schůdnost již značkových cest. Je to naše krajina, chceme v ní mít pocit domova i vlasti.“

Lze snad věřit, že toto provolání nese potenciál společenské relevance. Obrací se totiž k sociální funkci pedagogiky a má ambici zprostředkovat orientaci v pedagogických otázkách, a to v širším společenském prostoru. Ukazuje také na potřebu re-aktualizace pedagogického vědění, když pracuje s metaforou o ověřování schůdnosti již značkových cest. Jeví se, že právě zde může Pedagogická orientace nacházet pole své působnosti a právě teď mít šanci vyprofilovat se jako pedagogický časopis se společenskou relevancí.

*S vírou v sílu čtenářské a autorské komunity
Tomáš Janík*